

REDAKTION:
Opinionsredaktør
Henrik Højgaard Sejerkilde
henh@jfmедier.dk

ETIKER, PH.D., FHV.
FORMAND, ETISK RÅD
JACOB BIRKLER

“
Det kan være meget utilfredsstillende at få at vide, at politikere ikke lyver mere end andre, især hvis man gennem frustration og vrede har forset sig på politikere som de mest umoralske væsener på denne jord.

Løgner i politik. Pinocchios vej til Christiansborg

Mennesker lyver, og derfor gør politikere det også. Samtidig kan vi blive enige om at fordømme løgner. Men i hvilke situationer kan en politisk løgn være legitim, og hvornår og hvordan bør man (ikke) omgå sandheden i dansk politik?

At lyve er at videregive informationer, som man ikke regner for sande med det formål at snyde nogen. En løgn behøver derfor ikke at indeholde falske informationer. Det afgørende er, at personen, der videregiver informationerne, ved eller tror, at de er forkerte.

En løgn behøver heller ikke nødvendigvis have en ond hensigt. En løgn med gode hensigter kaldes ofte for en hvid løgn. Men skellet mellem løgne og hvide løgne er primært et moralsk skel og kun i mindre grad et juridisk skel.

VI HAR IKKE været vidne til den sidste løgn fra Christiansborg, men det er vælgerens moralske dom, der i al væsentlighed bestemmer, hvorvidt og hvordan løgneren bør afklædes eller ikklædes nye gevandter. Det er alene de løgne, der åbent kan debatteres og godkendes af vælgerne, som er forsvarlige i et demokrati. Men hvis du ikke bryder dig om løgnere, så lad være med at stemme på dem, og hvis du føler dig bedraget som vælger, så undlad at genvælge bedrageren.

Det vil være en tvivlsom og delvis ubrugelig påstand at fremhæve, hvordan politikere lyver mere end før. Eksempelvis diskuteres det ofte, hvordan kommunikationsrådgivere forlænger afstanden mellem politikere og vælgerne, selvom motivet er det modsatte. De politiske budskaber spindes, dvs. drejes, og kan derved ideelt forstærkes men også reelt fordrejes. Men at påstå at spin har forøget antallet af løgne på Christiansborg, er at placere kikkerten for det blinde øje.

På samme måde er det mindre betydningsfuldt at få afdækket, hvorvidt en minister har løjet to eller fire gange, men snarere hvornår, hvordan og på hvilket grundlag det sker i en moralsk sammenhæng. Her kan vi være tak-

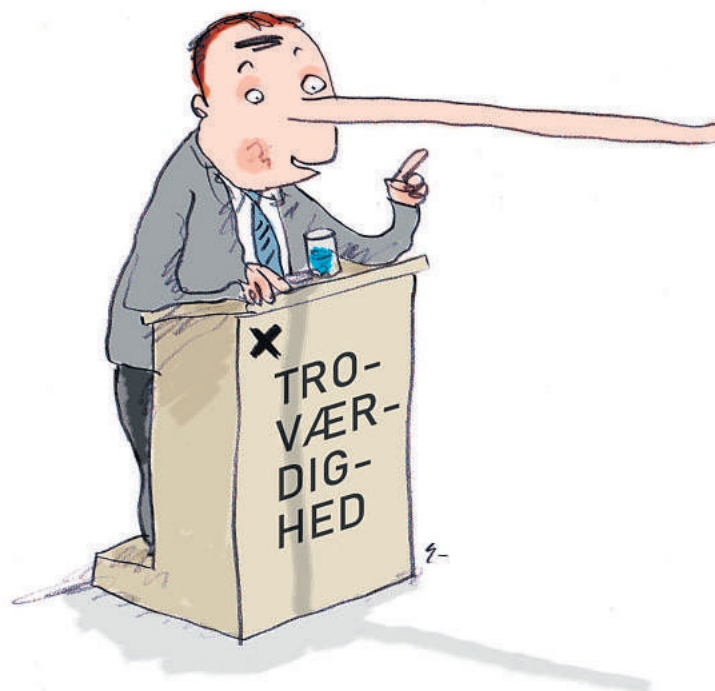

Illustration: Gert Ejton

nemlige for, at politikernes evne til at bedrage vælgerne udvikler sig parallelt med vælgerens evne til at afsløre politikernes bedrag. Politikere dummer sig ofte på åben skærm og afsløres i forsøget på at tilsløre sig.

Det kan være meget utilfredsstillende at få at vide, at politikere ikke lyver mere end andre, især hvis man gennem frustration og vrede har forset sig på politikere som de mest umoralske væsener på denne jord.

Til gengæld er det oplagt at diskutere, om politikernes løgne har fået en ny karakter. Eksempelvis kan det diskuteres, om løgne er forbundet med evnen til at tælle til 90 mandater.

Således blev udlændinge- og integrationsminister Inger Støjberg i 2017 beskyldt for at tilbageholde oplysninger i en sag om barnebrude, da ministeren havde offentliggjort en instruks, hvor forbehold vedrørende individuelle vurderinger af sagerne bevidst var fjernet.

En del af sagen handlede desuden om, hvorvidt ministeren var bevidst

om, at fjernelse af dette forbehold var ulovligt. På de efterfølgende samråd i juni 2017 blev Inger Støjberg beskyldt for at lyve, og fra oppositionens partier lød kravet, at ministeren skulle gå af.

Men sagen var, at der var politisk flertal bag ministeren, og derfor blev Inger Støjberg på sin ministerpost. Dette flertal anerkendte ikke, at der var tale om en løgn, men derimod opfattede de det som mindre forseelser, der ikke var i strid med loven om ministeransvar.

DET MORALSK RELEVANTE spørgsmål, som står tilbage, er: Blev ministeren på sin post, fordi et flertal bakkede op om den førte politik, hvor løgneren blot var et mindre middel, eller blev ministeren på sin post, fordi de begåede fejl var små og af mindre betydning?

Et endeligt svar får vi sikkert aldrig. Men hvis løgneren i stadig højere grad vurderes ud fra den politiske opbakning, vil det selvsagt være problematisk af flere grunde. Som den mest åbenlyse grund vil man efterfølgende kunne

lyve som minister, hvis blot man forinden har sikret sig, at der er politisk opbakning til at gøre det. I så fald vil nytteetikken legitimere, at politikken er vigtigere end løgneren, og politikeren vil som person blive løsrevet fra moralen, der reduceres til et behændigt middel.

BETRAGTER VI LØGNENS udvikling i dansk politik, er det relevant at fokusere på løgnens modsætning. Hvis løgneren er moralsk forkert, kan man let blive forført af tanken om, at det modsatte er moralsk rigtigt.

Umiddelbart kan man mene, at løgnens modsætning handler om at fortælle sandheden. Men som bekendt kan sandheden være ilde hørt, hvilket kan bevirke, at sandheden pakkes ind eller forenkles. Sandheden kan finde form gennem ærlighed eller oprigtighed, hvilket i daglig tale kan handle om at "tale lige ud af posen" eller "fortælle det, som det er".

Poul Nyrup Rasmussen blev eksempelvis kritiseret for at tale med uld i mund, uden at det af den grund handlede om at lyve eller fortie sandheden.

Men direkte at udbasunere sandheden kan også moralsk fortolkes som en form for selvgothed. Måske kan det ligefrem være en fordel, hvis politikeren i visse situationer lægger bånd på sig selv.

I mange tilfælde er vi som vælgere langt bedre tjent med, at politikere ikke kun taler klart men primært tænker klart.

Dertil kommer, at det største problem med oprigtigheden er, at den altid vil forblive ukendt. Oprigtigheden har med andre ord en tolfri natur. Hvis en politiker siger, at noget er udtalt oprigtigt, vil det aldrig kunne efterprøves. Ligeledes kan oprigtigheden ikke gradbøjes. Det giver ikke mening at sige, at man for det meste er oprigtig. Det ender derfor som et spørgsmål om tillid, hvilket er et moralsk begreb, der både klæber til sandheder og løgne.

Jacob Birkler: "Den umoralske politiker" er netop udkommet på forlaget Gyldendal